

Карасевич С. А. <https://orcid.org/0000-0002-3592-6503>

Карасевич М. П. <https://orcid.org/0000-0002-5009-9497>

ТЕОРЕТИЧНИЙ ГЕНЕЗИС ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ

Комунальний заклад вищої освіти
«Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія»,
КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка
Черкаської обласної ради»

«Олімпізм – це не система, це стан душі.
Він може приймати найрізноманітніші форми,
і жодна раса чи епоха не може
претендувати на монополію над ним».

П'єр де Кубертен

Annotation: *The article examines Olympic education as an effective tool for the patriotic upbringing of youth within the system of physical culture and sports. The author defines its pedagogical potential in forming national identity, civic responsibility, and a healthy lifestyle. The study substantiates the expediency of integrating Olympic values into the process of physical education under modern socio-cultural conditions. It is established that the synthesis of universal humanistic ideals with national sports traditions contributes to the development of a conscious citizen.*

Keywords: *Olympic education, physical culture, patriotic upbringing, youth, sports, national identity.*

Постановка проблеми. В умовах сучасних соціокультурних трансформацій та збройної агресії проти України, питання виховання свідомого громадянина-патріота набуває статусу стратегічного завдання національної безпеки. Традиційні педагогічні підходи часто не встигають за динамічними змінами у світогляді молоді, що зумовлює пошук інноваційних механізмів впливу. Одним із таких чинників є олімпійська освіта, яка через синергію фізичного розвитку та морально-етичного гартування здатна формувати стійкі патріотичні переконання.

Як зазначав видатний педагог В. Сухомлинський, формування громадянина-патріота починається з виховання почуття обов'язку та відповідальності. Поєднання ідей В. Сухомлинського та концепції Олімпійської освіти створює унікальну педагогічну синергію: спорт стає не просто фізичною активністю, а школою виховання обов'язку перед собою, командою та країною. Для Сухомлинського патріотизм не був абстрактним поняттям - це була «совість людини, яка виявляється в ділі» [8]. Сфера фізичної культури та спорту сьогодні виступає динамічною платформою для трансляції цих цінностей.

Мета статті. Розкрити зміст та механізми впливу олімпійської освіти на формування патріотичних цінностей молоді в сучасних соціокультурних умовах України.

Методологія дослідження. Використано комплекс теоретичних методів: аналіз науково-методичної літератури, синтез концептуальних положень Олімпійської хартії, порівняння міжнародного та вітчизняного досвіду впровадження програми OVEP (Olympic Values Education Programme).

Аналіз останніх досліджень. Питання олімпійської освіти ґрунтовно розроблені в працях М. Булатової [1] та В. Єрмолової [2]. Окремі аспекти використання спорту як інструменту дипломатії та патріотизму висвітлено у працях О. Прокопенка [7]. Світовий досвід еволюції олімпійської педагогіки відображено у дослідженнях D. Binder [9].

Для реалізації поставлених завдань використано теоретичний аналіз Олімпійської хартії [5], а також методичне моделювання на основі підручників з теорії фізичного виховання Т. Круцевич [3].

Результати дослідження. Концептуальний фундамент олімпійської освіти ґрунтується на ідеях П. де Кубертена, де фізична активність невід'ємна від морального вдосконалення. Олімпійська освіта транслює патріотичні цінності через кілька ключових механізмів:

Культ державної символіки. Олімпійські ігри - це чи не єдина глобальна подія, де державна атрибутика (прапор, гімн, герб) стає центром уваги мільйонів.

Виховання поваги: Через олімпійську освіту молодь вчиться шанувати ці символи не просто як формальність, а як знак гордості за досягнення співвітчизників.

Ритуальність: Підняття прапора на честь переможця стає потужним емоційним моментом, який закріплює зв'язок між особистим успіхом та успіхом держави.

Формування образу «Спортсмена-патріота» В межах олімпійської освіти популяризуються історії видатних атлетів. Вони виступають як:

- Рольові моделі: Демонструють, що перемога здобувається «на славу Батьківщини».
- Посли миру: Представляючи свою країну гідно, спортсмен формує її позитивний імідж у світі, що виховує у молоді почуття відповідальності за репутацію своєї нації.

Олімпійська освіта в Україні активно інтегрує національний контекст:

- Вивчення спортивної історії: Знання про перших українських олімпійців, про те, як Україна виборювала право виступати під власним прапором, зміцнює національну свідомість [4; 5].
- Спадковість: Молодь відчуває себе частиною тривалої традиції перемог свого народу.

Соціальна адаптація та «Свідомий патріотизм»

Важливо, що олімпійська освіта пропонує гуманістичний патріотизм, а не агресивний націоналізм.

- Fair Play (Чесна гра): Патріотизм у спорті - це прагнення бути кращим за інших у чесній боротьбі, поважаючи при цьому суперника. Це вчить молодь, що любити свою країну означає робити її кращою через власну працю та шляхетність.
- Єдність: Олімпійські уроки та заходи об'єднують дітей з різних регіонів, створюючи почуття спільноти та цілісності держави.

Згідно з положеннями Олімпійської хартії, олімпізм поєднує спорт із культурою та освітою, створюючи спосіб життя, заснований на радості від зусиль та повазі до загальних етичних принципів [6].

В українському освітньому просторі олімпійська освіта реалізує аксіологічний підхід.

1. Аксіологічний потенціал олімпізму. Олімпійська освіта не обмежується трансляцією знань про історію ігор. Це педагогічна система, що базується на гуманістичних ідеалах. У контексті патріотизму ключовим є поєднання особистого успіху з представленням інтересів своєї держави. Коли молода людина

ідентифікує себе з перемогами національних атлетів, виникає феномен «емоційного патріотизму».

2. Спортивні герої як суб'єкти виховного впливу. Сучасна молодь потребує живих прикладів для наслідування. Олімпійці стають амбасадорами національної ідентичності. Вивчення життєвого шляху атлетів, які в складних умовах виборюють перемоги під українським прапором, формує у здобувачів освіти почуття гордості та приналежності до незламної нації. Це трансформує абстрактне поняття «патріотизм» у конкретний еталон поведінки.

3. Практичні форми реалізації в закладах освіти. Для ефективного патріотичного виховання доцільно використовувати наступні форми олімпійської освіти: олімпійський урок: не просто лекція, а зустріч із ветеранами спорту та чинними атлетами. Інтерактивні квести: де кожна станція присвячена певному етапу становлення українського спорту. Ритуалізація: використання державної символіки під час шкільних «Малих олімпійських ігор».

4. Олімпійська освіта як інструмент спротиву. В умовах війни спорт стає фронтом культурної боротьби. Усвідомлення молоддю ролі України в міжнародному олімпійському русі допомагає протидіяти ворожій пропаганді та зміцнює внутрішню єдність суспільства. Чесна гра (Fair Play) у спорті проектується на чесність перед державою та громадою.

Обговорення результатів свідчить, що олімпійська освіта є найбільш ефективною тоді, коли вона інтегрована в повсякденну активність молоді. Проте існує ризик формалізму, тому критично важливо зміщувати акцент з кількісних показників (кількість проведених заходів) на якісну зміну ціннісних орієнтацій учасників.

Олімпійська освіта є дієвим механізмом трансляції патріотичних цінностей, що підтверджується як фундаментальними працями [1; 8], так і сучасними аналітичними даними [10]. Використання успіхів українських олімпійців як «живого еталону» дозволяє трансформувати абстрактний патріотизм у дієву громадянську позицію. В умовах сучасних викликів, перед якими постає Україна, олімпійська освіта стає «м'якою силою», що допомагає інтегрувати молодь (включаючи дітей-переселенців) у єдиний соціокультурний простір через універсальні цінності спорту та національну гордість.

Хоча П'єр де Кубертен задумував олімпійський рух як космополітичний та інтернаціональний, він водночас наголошував на ролі спортсмена як представника своєї нації.

Олімпійська освіта робить ідеї Сухомлинського «видимими» і практичними. Вона перетворює абстрактне «любити Батьківщину» на конкретне:

1. Мати обов'язок бути здоровим і сильним захисником.
2. Мати відповідальність за гідну поведінку на міжнародній арені.
3. Мати совість перемагати лише в чесній боротьбі [8].

Впровадження олімпійських цінностей у навчальний процес сприяє формуванню покоління, яке здатне не лише перемагати в спорті, а й захищати та розбудовувати свою державу.

Список літератури.

1. Булатова М. М. Олімпійська освіта: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. фіз. виховання і спорту. Київ : Олімпійська література, 2021. 520 с.

2. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта в системі фізичного виховання учнівської молоді : монографія. Київ : НУФВСУ, 2019. 184 с.

3. Круцевич Т. Ю., Безверхня Г. В. Рекреація у фізичній культурі різних груп населення : навч. посіб. Київ : Олімпійська література, 2020. 248 с.

4. Легенди українського спорту: навч. посібник. Книга друга / укл.: Карасевич С. А., Карасевич М. П. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. Кн. 2. 452 с.

<https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/11201>

5. Олімпійська слава України : (до 30-річчя Незалежності України) : довідник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: Сергій Карасевич, Марина Карасевич. Умань: Візаві., 2022. 451 с.

<https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/14825>

6. Олімпійська хартія / Міжнародний олімпійський комітет ; пер. з англ. Лозанна, 2023. 110 с.

7. Прокопенко О. В. Формування патріотичних цінностей молоді засобами спортивної дипломатії. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2024. № 2. С. 45–52.

8. Сухомлинський В. О. Виховання громадянина-патріота. Київ : Освіта, 2016. 256 с.

9. Binder D. Olympic Values Education: Evolution of a Pedagogy. *Journal of Olympic Studies*. 2024. Vol. 5, No. 1. P. 12–29.

10. Culpan I., Wigmore S. The International Olympic Committee's Olympic Values Education Programme: An Analysis. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2023. No. 28. P. 104–118.